

CZU: 821.135.1.09(478)

82:159.9

<https://doi.org/10.52505/llf.2025.2.05>

CONSIDERAȚII DESPRE UNIVERSUL
COPILĂRIEI VIERENE DIN PERSPECTIVA *UMWELTULUI*
LUI JAKOB VON UEXKÜLL

Cristian SERDEȘNIUC

E-mail: serdesniuccristian@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8522-2523>

Școala Doctorală de Științe Umaniste și ale Educației a USM

<https://ror.org/0475kvb92> (Chișinău)

CONSIDERATIONS ON THE UNIVERSE
OF VIERU'S CHILDHOOD FROM THE PERSPECTIVE
OF JAKOB VON UEXKÜLL'S *UMWELT*

Abstract

This article offers a theoretical and applied analysis of Grigore Vieru's work for children, examined through the lens of Jakob von Uexküll's concept of *Umwelt*. It demonstrates that, in Vieru's poetry, the child-character emerges as a *homo ludens semioticus*, an explorer of nature's signs and symbols, engaged in an organic and harmonious relationship with rural life. The village universe, ecosystems, and living beings carry archetypal meanings that contribute to shaping the child's affective identity. The relationship with the mother, a central figure in Vieru's universe and a mediator between the child, fate, and divinity, completes the sacred dimension of this poetic *umwelt*. Through play, imitation, and imaginary dialogue, the child constructs a symbolic microcosm, maintaining a balance between anthropomorphized nature and the natural laws of the world. Thus, Grigore Vieru's poetry proposes a semiotic paradigm in which childhood, nature, and tradition intertwine within a meaningful space resistant to modernization and artificiality.

Keywords: *Umwelt, poetic umwelt, universe, beings, child, childhood, rural space, play.*

Rezumat

Acest articol este o incursiune teoretică și aplicativă în universul creației lui Grigore Vieru pentru copii, analizat prin prisma conceptului de *Umwelt* propus de Jakob von Uexküll. Se demonstrează că, în poezia viereană, copilul-personaj se conturează ca un veritabil *homo ludens semioticus*, un explorator al semnelor și simbolurilor naturii, aflat

într-o relație organică și armonioasă cu lumea rurală. Universul satului, ecosistemele și vietățile sunt purtătoare de sensuri arhetipale, contribuind la formarea identității afective a copilului. Legătura cu mama, figură centrală a universului vierean și mediator între copil, destin și divinitate, completează dimensiunea sacrală a acestui *Umwelt* poetic. Prin joc, imitație și dialog imaginar, copilul își construiește un microcosmos simbolic, menținând echilibrul dintre natura umanizată și legile firești ale lumii. Astfel, poezia lui Grigore Vieru propune o paradigmă semiotică în care copilăria, natura și tradiția se împletesc într-un spațiu al semnificațiilor, relativ rezistent la procesele de modernizare și artificializare.

Cuvinte-cheie: *Umwelt*, *umwelt* poetic, univers, viețuitoare, ființe, copil, copilărie, spațiu rural, joc.

Conceptul *Umwelt* desemnează un domeniu pe care o specie este capabilă să-l modeleze (lumea exterioară a experienței la care are acces o specie) (Sebeok 2002, p. 196). Pentru prima dată termenul apare în cercetările filozofului german Jakob von Uexküll, în lucrarea *Streifzüge durch die Umwelten von Tieren und Menschen*, anul 1934. Termenul *Umwelt* s-a dovedit deosebit de recalcitrant la traducere, deși „univers subiectiv”, „lume fenomenală” și „autolume” aproximează în grade diferite intenția autorului. (*Ibidem*, p. 183). *Umwelt* reprezintă un model de *lumi* proprii – „lumi perceptuale și efectoare care formează o unitate închisă” (Uexküll 1934, p. 320, *trad. n.*), lumea percepută și semnificată de fiecare vietate în funcție de trăsăturile sale senzoriale și cognitive.

Conform teoriei *Umweltului*, formulată de Jakob von Uexküll, fiecare ființă vie – indiferent dacă trăiește într-un mediu terestru, acvatic, aerian, subteran sau arborescent – își organizează modul de viață la nivel instinctiv, urmând propriile sale reguli specifice, diferite (mai mult sau mai puțin) de la o specie la alta. În același timp, toate aceste viețuitoare respectă principii fundamentale, care asigură echilibrul ecosistemului din care fac parte. Viețuitoarele își conturează propria *bulă perceptivă*, un microunivers subiectiv, în care mediul exterior dobândește forme, semnificații și valori specifice (Uexküll 1934).

Umweltul îmbină percepția, proces psihic superior senzației, care este considerată baza proceselor noastre psihice, și cogniția, însușirea de a cunoaște și a reacționa prin comportamente voluntare sau involuntare la contactul cu natura. Prin urmare, înțelegem că orice organism nu doar receptează stimulii din mediu, ci și îi organizează, interpretează și îi transformă într-o lume proprie, semnificativă pentru sine. *Umweltul* înseamnă „neieșirea” din sfera biologică personală, incapacitatea de accede spre un mediu străin, având în vedere că fiecare viețuitoare se raportează la o serie de legități ale naturii și, în general, ale universului. Prin această „neieșire” din sfera naturalului, ființele vii dezvoltă o capacitate activă de selecție, organizare și atribuire de sens realității.

La origini, termenul *Umwelt* apare în cercetările din domeniul biologiei și etologiei, iar în prezent, într-un spațiu teoretic interdisciplinar, în biosemiotică,

filozofie, antropologie și, nu în ultimul rând, în unele studii literare. În cercetarea noastră, conceptul este abordat ca un mod de înțelegere a personalizării mediului de către fiecare vietate, adaptată la parametri constanți ai propriei existențe, ceea ce ne permite evidențierea valorii sale simbolice (semiotice). În literatură, *Umweltul* poate fi privit ca o structură de semne și simboluri prin intermediul cărora poetul (re) creează realitatea, filtrând-o prin prisma propriei sensibilități, a memoriei afective și a experienței culturale.

În acest context, creația pentru copii a lui Grigore Vieru este un exemplu concludent pentru încadrarea universului poetic rural într-un *Umwelt liric*, marcat de valorile copilăriei, de comportamentele viețuitoarelor regăsite în ecosistemele satului (de la cele mai primitive (melcul) la cele domestice și sălbatice, specii de găse și păsări), de circumscrierea acestora în lumi distincte și de transferul de semne și comportamente simbolice (moralizatoare) asupra gândirii copilului vierean. Lumea rurală a poeziei viereane, circumscrișă și ea în matricea originară a folclorului, ancorează un ansamblu de alte lumi (mai mari și mai mici) care contribuie la transformarea satului într-un spațiu afectiv și simbolic, un tărâm al mirării, al reveriilor, al întoarcerii spre copilărie.

Deși imaginile artistice care reflectă satul lui Vieru înregistrează o metamorfoză continuă, acest spațiu e privit ca un *Umwelt* unde se intersectează tradiția cu modernitatea, copilăria cu maturitatea, viul cu artificialul, însă toate rămân intacte și neafectate de acțiunea naivă a copilului-protagonist. Vietățile corelează o multitudine de roluri, mediul devine în totalitate umanizat, copilul vierean se joacă cu ele, însă fiecare element al universului nu încalcă interdicția mitică, rămânând în albia naturalului, adică în sfera biologicului natural. Chiar dacă aparțin diferitelor specii, regnuri și ecosisteme, fiecare ființă de pe Terra își are cuibul ei, însușirile particulare, are o mamă, un rost în univers: „– Dar primăvara, mamă, / Când voi zbura-ndărăt, / Voi nimeri pădurea, / Doar eu defel nu văd?! / – Acolo unde lacrimi / Simți-vei că-ți vor da, / Acolo, măi copile, / Va sta pădurea ta” (*Puiul orb*) (Vieru 1971, p. 38).

Chiar dacă între copil și natură există o legătură puternică și ea i se deschide sub semnul prieteniei fraterne, relația lor e doar la nivel de comunicare și emoție. Copilul poate desluși limbajul necuvântătoarelor, al florilor, găzelor și al corpurilor cerești, le invită la joacă sub semnul imaginarului, însă acestea nu vor renunța la forma și rolurile primare. Florile vor să fie prietenii unui copil sensibil și dezmierdător, însă aleg să rămână în lumea lor: „– Bună vreme, ghiocel! / – Bună vreme, băiețel! / – Hai la mine, ești desculț... / – Dacă noi suntem mai mulți” (*Primăvara*) (*Ibidem*, p. 38).

Un alt element indisolubil de *Umweltul* poetic vierean este intensitatea timpului. Trecutul devine un prezent „activ”, copilăria se prelungește ca o stare continuă, trecutul psihic se reconfigurează într-un prezent intim, apropiat și etern. Dorința eului poetic de a se întoarce în copilărie este atât de puternică încât barierele temporale par practic inexistente. Reveria permite (re)trăirea afectivă a trecutului, dar fără posibilitatea reală de a-l recupera ori (re)transforma. Întoarcerea în trecut

(doar în imaginar) îi oferă instanței poetice posibilitatea să (re)parcurgă locurile natale, antrenând toate simțurile (încă păstrate în starea copilăriei). Aici, în acest univers paradiziac, el simte până și căldura pâinii: „Pâinică frumoasă, / Din cuptor scoasă, / Pâinică cuminte, / Cu fața fierbinte, / Ca fața măicuței, / Ca mâna tăicuței, / Ca soarele verii, / Ca bulgărul țării!” (*Pâinea*) (*Ibidem*, p. 51).

În lucrarea sa fundamentală, Von Uexküll pleacă de la ideea că forma sub care ni se prezintă lumea înconjurătoare depinde strict de aparatele noastre de percepție și de tendința vieții de a organiza în jurul ei un mediu particular necesar persistenței sale (Popa 1944, p. 293). Teoreticianul mai subliniază că „percepția, aprecierea lumii și înțelegerea vieții sunt dependente de mediu. Mediul nu este întâmplător, ci construit de fiecare ființă vie pentru sine însăși” (*Ibidem*, p. 294). În poeziile pentru copii ale lui Vieru orice vîetate își are locul distinct. Copilul explorează spațiul rustic, cunoaște toate vîetățile, le însușește trăsăturile pe care le imită repetitiv, inițiază jocuri, în acest mod demonstrându-se că natura nu e un fundal pasiv, ci *univers viu*, în care copilul se integrează total, deslușind treptat noi sensuri: „N-au răgaz să stea la vorbă / Albinuțele surori, / Una-n deal și alta-n vale / Tot o fugă printre flori. / Iar când vine seara iarăși / Și când iar se strîng ciopor, / Plin cu miere făgurașul / Luminează casa lor” (*Făgurași*) (*Ibidem*, p. 52).

Cercetătorul Tudor Păroiu constată că „orice percepție este un prezent, instant sau acum, actual, îndată sau imediat, în niciun caz un trecut” (2025). El identifică și explică diferența dintre percepția directă a ființelor de cea indirectă. Percepția directă se produce la nivelul simțurilor, fiind rezultatul contactului cu lumea naturală și artificială, iar percepția indirectă, cea produsă la nivelul creierului. Conform cercetărilor sale, „la nivel direct este transfer de vibrație/rezonanță directă de la o unicitate la alta sau de la natură la natură, ca general sau particular al lor. La nivel spiritual sau indirect este doar transfer indirect de vibrații/rezonanțe, ca virtual al lor prin nelimitați intermediari ai naturii oricărui conținut sau entitate” (*Ibidem*, *op. cit.*).

La Vieru, lumea copilăriei se configurează treptat, prin contactul direct al copilului-personaj cu multitudinea de necuvîntătoare. *Umweltul* copilăriei vierene nu respinge concepția teoriei lui Von Uexküll, sugerînd ideea de intimitate. Deși la o vîrstă fragedă, copilul recunoaște că e greu să fii singur: „S-a stins soarele cel bun, / Eu mă culc, povești îmi spun. / Dar niciuna nu-i frumoasă... / Greu e singurel în casă!” (*Cîntecul puiului de melc*) (Vieru 1971, p. 25). În aceeași ordine de idei, poetul accentuează că numeroasele specii de animale domestice, păsări și insecte din mediul rural – vaca, porcul, calul, albina, greierul, furnica, hultanul, rîndunica, cucul, vrăbioiul ș.a – îi sunt familiare. Dialogul cu aceste necuvîntătoare contribuie semnificativ la conturarea *Umweltului* afectiv al copilului, care este emoțional și subiectiv, raportându-se la memoria acestuia, emoțiile personale, trăirile intime și atașamentele sale. *Umweltul* afectiv face parte din *Umweltul* interior, filtrul intern de semnificații, cel care structurează lumea, creează sensuri personale și se raportează la sine, la timp și la cei din jur.

Pentru a (re)proiecta o experiență ludică, copilul imită sunetele animalelor, fâlfâitul aripilor, zborul păsărilor de deasupra casei părintești, inițiază un dialog cu tot ceea ce-i este drag și sfânt: „– Nucule, tătucule, / – Ce e? / – Spicule, bunicule, / – Ce e? / – Mărule, măi vărule! / – Ce e? / – Bradule, măi dragule! / – Ce e? / – Nimic, ce să fie, / Dragi îmi sunteți mie!” (*Mă uitam*) (Vieru 1987, p. 50). Fiecare dintre aceste ființe și elemente întâlnite în universul rural dobândește o valoare simbolică, iar în cele mai multe cazuri – chiar un rol formativ. Unele specii întruchipează lumina solară, căldura, altele sugerează puterea, curajul, hotărârea; unele promovează delicatețea și sensibilitatea, altele cultivă valori morale și civice. Astfel, poetul recurge subtil la un limbaj cu nuanțe ușor aluzive, explorând uneori forme de alegorie propriu-zisă.

Despre alegorie, Johan Huizinga se întreabă: „filozofia și psihologia din zilele noastre au abandonat oare cu totul mijlocul de expresie al alegoriei? Sau poate că, în terminologia căreia dau ele nume unor impulsuri psihologice, unor atitudini ale minții, se strecoară tot străvechiul alegoric? Dar, de fapt, există oare pe lume un limbaj metaforic fără alegorie?” (Huizinga 2024, pp. 234-235). Mai jos, teoreticianul răspunde: „tot ceea ce este cunoscut treptat drept calitate conștientă în poezie – frumusețe, sfințenie, forță magică – se află implicat la început în calitatea primară *joc*” (*Ibidem*, p. 235).

La Vieru, jocul nu este doar o simplă formă de activitate copilărească, ci devine o modalitate fundamentală prin care copilul se integrează organic în ritmurile naturii. Prin joc, copilul se inițiază într-un proces complex de (re)descoperire a lumii, trăind o multitudine de stări, emoții și impresii ce conturează un univers simbolic propriu. Jocurile sale sunt ritmice, repetă structuri aproape ritualice și reactivează legătura afectivă cu mediul înconjurător: „Unde joacă fetele / Se leagănă florile, / Se leagănă florile / În toate culorile!” (*Hai la joc!*) (Vieru 1987, p. 55). Astfel, jocul capătă statutul de nucleu al *Umweltului* poetic vierean, mediind felul în care copilul-personaj percepe și semnifică realitatea, în armonie cu sensibilitatea sa și cu universul natural.

La baza *Umweltului* poetic vierean stă fenomenul imitației, privit ca un mecanism esențial prin care copilul își apropie eul de universul înconjurător. Astfel, imitația pasivă – de tip martor ocular – evoluează gradual spre o imitație activă, spre o formă de *imitație amânată*. După J. Piaget, imitația amânată este cea care începe în absența modelului (2020, p. 30). La Vieru, copilul imită frecvent sunetele micilor necuvântătoare printr-un joc sonor: „Zum-zum-zum, cu mare zor, / Unde vreau acolo zbor. / Nu mă-ntreabă niciun om / De ce stau la el în pom!” (*Albina*) (Vieru 1987, p. 30). Acest act compensatoriu este dublat de o încărcătură afectivă sporită, poetul recurgând adesea la interjecții ce potențează dimensiunea ludică: „Vai, în ochii mamei mele / E un băiețel pitic! / Tare seamănă cu mine, / Numai că e foarte mic!” (*Băiețașul din ochii mamei*) (Vieru 1971, p. 26). Copilul imită însușiri, voind să aibă parte de experiențe și prietenii noi, dar și de aventuri surprinzătoare, însă rămâne-n lumea lui, în *Umweltul* său intim: acasă.

După Aristotel, imitația, adică reproducerea diferitelor aspecte ale vieții, ale realității înconjurătoare, este un mijloc de cunoaștere a lumii și, totodată, un prilej de bucurie pentru om (1957, p. 120). Mai mult, filozoful e de părere că *mimesisul*, arta de a imita, nu înseamnă o simplă copiere mecanică, fotografică a realității, ci o reproducere de înțelegere, obținută în urma unei analize minuțioase prin care sunt puse în prim-plan aspectele esențiale ale realității și în care se respectă regulile de redare fidelă a împrejurărilor, a personajelor, a adevărului vieții (*Ibidem*, p. 122). La Vieru, observăm că, mai întâi de toate, copilul vrea să comunice cu vietățile lumii din jur, inclusiv cu soarele, cu iarba, cu spicul, apoi, decodificându-le limbajul și însușindu-le comportamentele, felul de a exista în lume, recurge la imitare. Încercarea de a imita o altă lume (un alt regn) capătă dimensiuni ritualice. Poetul utilizează formule ritmice, onomatopee și refrene cu rezonanțe folclorice, reconfigurând spațiul jocului într-un univers mistic. Astfel, gândirea copilului e orientată nu doar spre cunoaștere, ci și spre aplicare. Analizând minuțios comportamentele furnicii, copilul nu doar că admiră sângea insectelor, dar înțelege (la modul alegoric) că hărnicia e o virtute a omului: „Sue frunza, urcă ram: / «Tare mult de lucru am!» / Trece vale, trece coasta: / «Tare-i scurtă viața asta!»” (*Furnica*) (Vieru 1987, p. 30).

O calitate indiscutabil valoroasă este aceea că, în universul creației pentru copii al lui Grigore Vieru, fiecare ecosistem rural – livada, grădina casei părintești, pădurea, crângul, miriștea, izvorul ș.a. – rămâne neatins și își conservă puritatea originară/naturală. Poetul e urmărit în permanență de teama impactului nociv pe care-l poate avea intervenția nejustificată a omului matur, dar și de tehnologizarea masivă, care poate afecta acest echilibru. Astfel, spațiul rural devine un adevărat sanctuar al copilăriei, parte esențială din *Umweltul* său poetic, în care natura, tradiția și inocența coexistă în deplină armonie: „Pe vale, pe culme / Stau satele mele, / Aproape de codru, / Aproape de stele” (*Satele Moldovei*) (*Ibidem*, p. 27).

Având în vedere că *Umweltul* nu se referă doar la mediul biologic, ci și la *filtrul semiotic*, în poezia viereană pentru copii acest filtru se alimentează din puritate copilărească, din credință și din dragoste pentru ființa mamei. Mama este un mediator înțelept între copil și univers, între copil și Dumnezeu, între copil și destin. Legătura copilului vierean cu mama sa este resimțită în toată creația lui Grigore Vieru, conturându-se unicitatea ei: „Mama ne mângâie, / Soarele lucește. / Soarele e unul, / Mama una este” (*Mama*) (*Ibidem*, p. 26).

În altă poezie, Grigore Vieru subliniază cu delicatețe ideea că fiecare ființă din univers o are pe mama ca un centru al propriei lumi – *Umweltul* interior –, dar și ca generator de sensuri și valori primordiale. Lipsa mamei ar însemna, simbolic, chiar absența vieții pe pământ. Chipul arhetipal al mamei este cel care leagă ființele de ciclurile naturii, le oferă siguranță și sens în raport cu ritmurile cosmice: „Foicică dulce poamă / Toamă lumea are mamă, / Melcul, iedul, ursulică, / Puiul cel de rândunică. / Fuge noaptea și dispare / La tot puiul bine-i pare / Că din nou e dimineată / Și vede mama la față” (*Mama*) (*Ibidem*, p. 32).

Fiind un explorator continuu al universului înconjurător, un decodicator al semnelor verbale, nonverbale și paraverbale, aflat în contact direct (sau indirect) cu toate elementele spațiului terestru și, de ce nu, cosmic, este oare copilul vierean un prototip de *homo semioticus*? De la forma sa primară, *homo ludens*, capacitatea cognitivă a copilului se dezvoltă continuu. El nu doar percepe pasiv niște semne ale lumii, ci le traduce, le descifrează, le raportează la viziunea sa asupra lumii. Totul se produce prin imaginație, joc, prin confruntarea zilnică cu întrebări la care caută răspunsuri pertinente: „Vine ploaia peste lunci, / Cu picioare-albastre, lungi. / Pic-pic-pic, pic-pic-pic, / Grâul crește mare-n spic. / Iată ca pe țărâieci / Prind în palme stropii reci: / - Ploaie, zi de unde știi / Să crești pâine în câmpii?!” (*Ploaia*) (*Ibidem*, p. 34).

În primă instanță, copilul descifrează semnele naturii: culorile curcubeulului, semnele anotimpurilor, autenticitatea florilor și a fenomenelor din natură (ploaia, zăpada, roua ș.a.), imaginea astrului ceresc – soarele –, proprietatea stelelor de a străluci pe bolta cerească etc. Apoi, simțindu-se singuratic, caută împrietenirea cu necuvântătoarele. Pentru a le câștiga încrederea, el le însușește trăsăturile fizice și virtuțile. Unele întruchipează calități alese, altele sugerează defecte pe care ar trebui să le evite (viclenia, hoția, obrăznicia, indiferența, minciuna ș.a.). Odată cu ieșirea din vârsta copilăriei, maturizat prematur din cauza condițiilor grele de viață, copilul vierean caută să deslușească semne și simboluri arhetipale ale ADN-ului strămoșesc, regăsite atât în izvoarele scrise, cât și în cele nescrise ale tradiției populare: „Tu, Luceafăr sfânt, / Arzi în a veciei sfeșnic, / Cu iubire-am să te cânt / Veșnic. / Dulce pentru amintire, / Graiul meu înfloritor, / Dulce pentru-mbătrânire, / Graiul meu nemuritor” (*Limba noastră*) (*Ibidem*, p. 45).

Raportându-ne la ideea teoreticienei Tatiana Chernigovskaia, specialistă în neuroștiință și semiotică, potrivit căreia: „*homo semioticus* se distinge de alte specii prin capacitatea de a da sens lumii din jurul său, de a interpreta semnele și simbolurile și de a folosi limbajul și alte sisteme semiotice pentru a comunica și a gândi” (2022), putem afirma fără îndoială că, în *Umweltul* poetic al lui Grigore Vieru, copilul vierean se încadrează pe deplin în aceste tipare.

În raport cu noțiunea de *Umwelt*, exegetul Mihai Cimpoi recurge, în cercetările creației viereane și druțiene, la un concept aflat în proximitate semantică evidentă: *Heimat*. Pentru exeget, *Heimatul* nu se reduce la sensul geografic de *loc natal*, ci desemnează un spațiu identitar esențial, saturat de memorie afectivă, de continuitate spirituală și de valori arhetipale. În acest cadru, termenii utilizați de Cimpoi – „matricea basarabeană”, „spațiu etnospiritual” sau „vatra originară” – trimit către un spațiu profund interiorizat, configurat de conștiință și rădăcini culturale, apropiindu-se de modul în care *Umweltul*, în accepțiunea lui Jakob von Uexküll, structurează lumea unei ființe prin intermediul unui cod subiectiv de orientare (Uexküll 1934).

Viziunea lui Mihai Cimpoi este conturată explicit de observația că „pământul este reazemul spiritual al poetului, unicul dătător de viață și trăiri – desprinderea de

el e de neconceput” (Cimpoi 1968, p. 50). Întrucât *Heimat* implică, prin definiție, o legătură afectivă particulară între individ și spațiul său de apartenență, fiind în mod tradițional conceptualizat ca opusul străinătății (Cunțan 2020, p. 100), pentru Cimpoi copilăria însăși devine o formă de *Heimat*. În interpretarea sa, „copilăria nu acoperă, pur și simplu, o zonă de amintiri a poeziei lui Vieru, ea fiind infiltrată în întreaga sa sensibilitate: e lumea originară, reală, e *Heimatul* bine localizat, care apare – cu căsuța părintească «cea curată ca un ou», cu pădurile ei «cu tot», cu «ritmurile eterne ale apelor»” (2021, pp. 94-95).

În acest sens, *Heimatul* se configurează drept un spațiu al recognoscibilității absolute, un loc în care identitatea nu necesită justificare și în care apartenența este trăită ca evidență (cf. *Transparent Language Blog*, n.d.). El devine astfel zona primordiilor, teritoriul ereditar în care afectivitatea, memoria și continuitatea culturală se împletesc într-o formă unică de stabilitate lăuntrică.

În concluzie, perspectiva abordată în acest articol demonstrează că universul copilăriei în poezia lui Grigore Vieru nu este doar o temă literară, ci o paradigmă semiotică concludentă. Ideea de *Umwelt* a lui Jakob Von Uexküll aplicată la creația viereană pentru copii (și nu numai) ne ajută să înțelegem mai profund comportamentele personajului care trăiește și acționează în interiorul propriului univers simbolic, fără a încălca legile firești ale naturii. *Umweltul* poetic la Vieru este definit ca un spațiu semiotic viu, un univers intim unde copilul, un explorator *homo ludens semioticus*, este în căutarea înțelegerii universului și a descoperirii de sine. Imaginile arhetipale desprinse din spațiul (natal) rural îi conferă versului o încărcătură afectivă aparte, demonstrând o legătură organică și indisolubilă dintre om și natură. Trecutul devine un prezent activ, viu, iar spațiul copilăriei capătă valențele unei lumi utopice, în care nu se încalcă interdicția mitică și legământul strămoșesc. Antrenându-și toate simțurile, în mod prioritar percepția și capacitatea analitică, copilul vierean caută să descopere sensul și misterele vieții în lume. Formarea sa interioară, dar și parcursul dezvoltării sale personale sunt ghidate gradual de formulele poetice (ușor) alegorice, de ființa serafică a mamei și de activismul ei pilduitor, totodată, de reperele instructive pe care Grigore Vieru le promovează în literatura pentru copii. Prin urmare, *Umweltul* poetic se referă la naturalețe, la specificul autentic al fiecărei ființe dintr-un ecosistem și la valoarea simbolică pe care o capătă aceasta – individual sau privită în ansamblu – într-un macrounivers.

Referințe bibliografice:

- ARISTOTEL. *Poetica*. Trad.: prof. C. Balmuș. București: Editura Științifică, 1957.
- CHERNIGOVSKAIA, Tatiana. *Homo Semioticus: Person Who Generates Meanings*. Saint Petersburg University, 2022. Disponibil: <https://english.spbu.ru/news-events/university-media/homo-semioticus-person-who-generates-meanings> [accesat 2025-07-13].

CIMPOI, Mihai. *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*. Iași: Princeps Multimedia, 2021. 226 p. ISBN 978-606-8510-26-2.

CIMPOI, Mihai. *Mirajul copilăriei*. Chișinău: Editura „Lumina”, 1968. 63 p.

CUNȚAN, Mariana. Exilul – acceptare a libertății reconstruite în Heimatul hispanic. În: *Comunicare interculturală și literatură*, vol. 27, nr. 2, 2020, pp. 99-106. ISSN 1844-6965.

HUIZINGA, Johan. *Homo ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii*. Trad. de H.R. Radian. București: Humanitas, 2024. ISBN 978-97-3508-3-113.

PĂROIU, Tudor. *Percepție*. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/388790617_Percepție [accesat 13.07.2025].

PIAGET, Jean și BĂRBEL, Inhelder. *Psihologia copilului*. Trad.: KrisPsychology WordPress (2020). Disponibil: <https://krispsychology.wordpress.com/wp-content/uploads/2020/03/jean-piaget-psiologia-copilului.pdf> [accesat 2025-07-15].

POPA, Grigore T. Despre substanța vie și proprietățile vieții. *Revista Fundațiilor Regale*. Anul XI, nr. 2, februarie 1944. București: Fundația Regală pentru literatură și artă, 1944. pp. 283-300. ISSN 1454-6450.

SEBEOK, Thomas A. *Semnele: o introducere în semiotică I*. Trad.: Sorin Mărculescu. București: Humanitas, 2002. ISBN 973-50-0184-5.

The German Heimat. Transparent Language Blog. Disponibil: <https://blogs.transparent.com/german/the-german-heimat/> [accesat 12.11.2025].

VIERU, Grigore. *Cel care sunt*. Chișinău: Literatura artistică, 1987. 358 p.

VIERU, Grigore. *Versuri*. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1971. 108 p.

VON UEXKÜLL, Jakob. *A Stroll through the Worlds of Animals and Men: A Picture Book of Invisible Worlds*. Berlin: Springer, 1934. Disponibil <https://monoskop.org>. [accesat 13.07.2025].

Notă: Această lucrare este realizată printr-un grant al Ministerului Cercetării, Inovației și Digitalizării, CNCS-UEFISCDI, număr proiect PN-IV-P8-8.3-ROMD-2023-0178, în cadrul PNCDI-IV.

Primit: 24.10.2025

Acceptat: 03.12.2025